

Dosya Taybetî

Tehdîta Jenosîdê û Êzîdî -6-

Êzîdî delîla herî mezin ya hebûna me ne. Gelek nîrxên me yê netewî: Zimanê me, dîroka me, adet û toreyên bav û kalên me, bi orîjînalîteya xwe gihandine roja me.

Di qonaxên dîrokî de, gelek qûrban dane. Ev salek e, êrîşên hovane li ser wan zêdetir dibe. Bi şêweyekî hovane, nîrxên me, nîşana hebûna me, gav bi gav ber bi tunebûnê ve dibin...

Em, niqasha pirsê ji awira ewlekariyê û mafê mirovan ve pir giring dibînin. Di vê dosya taybetî de, em ê dîtînen şexsiyet û dezgehên netewî/ navnetewî li ser pirsê pêşkêşî we bikin. Cotmeh 2008, Stockholm.

EuroKurd Human Rights

Ji Federasyona Êzidiyan Nivîskar Loqman Bariş: Gotina “Êzdî Kurdên resen in” têr nake

Gabar Çiyan

- Hêja Loqman, em te ji rojnamevanî û nivîsên te û ji rêvebiriya dergush.com ê nas dikin. Ji kerema xwe re ji mere qala xwe bike. Loqman Bariş ki ye?

Loqman Bariş: Ez di sala 1975'an li navçeya Ruha Wêranşarê li gundê Zewra ji dayik bûme. Li wir min dibîstana seretayî xelas kir û du salan jî dibîstana navîn xwend. Di sala 1989'an de hatim Almanyayê û min xwendina xwe li vir dewam kir.

Di sala 1995 an de min li Med-TV dest bi kar kir. Paşê bi rêzê li C-TV, MEDYA-TV, ME-TV û ROJ-TV heta sala 2005 xebitîm. Di MEDYA-TV û ME-TV de min weke pêşkêşvan û redaktorê nûçeyan kar kir. Niha jî li zanîngeha Hannover beşa dîrok û felsefeyê dixwînim. Di ber xwendina xwe re malpera www.dergush.com bi rê ve dibim û di rêveberiya Federasyona Komeleyên Êzidiyan de cîhê xwe digrim.

- Federasyona Komeleyên Êzidiyan-FKÊ çî demê hate damezirandin û armanca wê çî ye?

Loqman Bariş: Federasyona Komeleyên Êzidiyan FKÊ rêxistina ban a mal û komeleyên Êzidiyan e. Di sala 2004'an de hat damezirandin û niha di bin banê de wê de 2 mal, bi dehan komel û komîte hene. Di demeke gelekî kin de du malên din vedike. Bi hezaran endamên van mal û komeleyan hene. Lewma rêxistina herî mezin a Êzidiyên li Ewrûpayê.

Beriya FKÊ jî bi navê Yekîtiya Êzidiyên Kurdistanê bi qasî 12 salan xebatên xwe meşandibû. Rêveberiyekê wê ya ji 15 kesan heye û bi giştî di bin banê vê rêxistinê de bi qasî 140 kes dixebitin.

Federasyona Komeleyên Êzidiyan di xebatên xwe de nasnameya xwe ya kurd weke bingeh digre. Lewma ne tenê rêxistineke olî herweha rêxistineke netewî ye. Bi kurtasî armanca wê ewe ku ol, nasname û çanda Êzidiyan di qada netewî û navnetewî de bide nasandin, xweşbîniya di nava olan de zêde bike. Ji bo vê yekê ji aliyekî xebatên dîplomatîk dimeşîne, ji aliyê din ve jî tevî Civaka Îslamiya Kurdistan û Federasyona Elewiyên Demokratîk, Platforma Olên Mezopotamyayê damezrand.

Dîsa ji bo nasandina Êzidiyan gelek pirtûkên olî, dîrokî, edebî û çandî çap kiriye/dike. Li gelek deveran dersên olî, zimanê kurdî, folklor uhw. dide zarokan. Berê kovareke bi navê

Laliş derdixist, lê niha xebata xwe ya di vî warî de bi riya malpera www.dergush.com dimeşîne.

FKÊ ji aliyekî van karan dike, ji aliyê din ve jî hewl pirsgirêkên nava Êzdiyan çî yên di nava xwe de, çî jî yên bi civakên din re çareser bike. Lewma xebata wê di nava gel de û bi gel re ye. Wekî din gelek panel û çalakîyên cûrbecûr organîze dike.

Federasyona Komeleyên Êzdiyan tevî van karan bi komeleyên êzdiyan ên li Ermenîstan, Rusya û Şengalê re jî di nava danûstandinên xurt de ye.

- Li ser pirsê parastina Êzdiyan dîtina te çî ye?

Loqman Bariş: Tevî ku hejmara Êzdiyan tenê derdora milyonekê ye jî, îro ji bilî bakur, başûr û rojavayê Kurdistanê, li gelek welatên Kafkasyayê, li Rusya heta Sîbiryayê jî belav bûne. Zêdetirî sedhezari li welatên Ewrûpayê, bi taybet li Almaniyayê dijîn.

Lewma dema mirov parastina Êzdiyan guftûgo bike, divê her welatî taybet binirxîne. Weke mînak; dema mirov bahsa Êzdiyan li başûrê Kurdistanê bike, divê bahsa zexta olî, kuştin û qetlîaman bike. Lê dema bahsa Ewrûpa bike, divê bi taybet bahsa asîmîlasyonê bike. Li Kafkasyayê jî pirsê 'gelo Êzdî Kurd in an na' derdikeve pêşberî me.

Li bakurê Kurdistanê bi têkoşîna rizgariya gelê Kurd re, tahamûl û tolerans ji bo Êzdiyan zêde bûye. Zexta berî salên heştêyî gelekî kêmbûye. Eger hîn hînekî hebe jî bêhtir meseleyên êşîrî ne. Îsal dema du caran çûm welêt, min ev yek dît. Ango biratî derketiye pêş. Ji xwe eger mirov bahsa biratiya Kurd û Tirkan bike, bahsa biratiya Kurd û Ereban bike, bahsa biratiya Kurd û gelên din bike, li hemberî wê jî biratiya Kurdan xwe bi xwe derxîne pêş, wê demê ruhê netewî bi mirov re nîne.

Ji ber ku berî em û gelên din bigihîjin hev angû bibin birayê hev, herçiqas ola me ne yek be jî em Kurd xwe bi xwe birayên hev in. Hemû Kurd berî Muslumantiyê qebûl bikin, Êzdî bûn. Niha jî hin merivên Êzdiyan ên gelekî nêz û Îslam weke ol qebûl kirine, hene. Ola me ne yek be jî, zimanê me, çanda me, dîroka me, xwîna me, şahî û cejnên me, xewn û xeyalên me, êş û azarên me yek in.

Mixabin em dîbinin ku li başûrê Kurdistanê ev rastî li ber çavan nayên girtin. Salek berê havînî ji bo hin dokûmenteran li ser Êzdiyan çêbikim, li başûrê Kurdistanê bûm. Bi tevahî sê mehan li başûr û di nava Êzdiyan de mam. Dema ez li Hewlerê bûm, fermana li Şengalê pêk hat. Paşê derbasî wê herêmê jî bûm.

Beriya her tiştî nêrîna li Êzdiyan gelekî neyênî ye. Êzdî weke kafir, weke kesên bêol, weke xwedênenas, weke neyar tîn dîtin. Helbet ne herkes weha dibîne, lê pîranî. Lewma jî tevî ku bi sedhezaran Êzdî li wir hene jî êdî çavên herkesî li revê ye. Herkes dixwaze canê xwe rizgar bike. Nizanim valakirina welêt li gor berjewendiyên kê ye? Nizanim eger Şengal bi Kurdistanê ve neyê girêdanê wê qezenc bike?

Bi taybet ewlekariya Êzdiyên li Şengalê nîne. Ew dever hatiye jîbirkirin. Tirsê ji mirinê li aliyekî, birçîbûn û tîbûn niha derdê herî mezin e. Kar jî nîne. Ji xwe erzaqê Neteweyên Yekbûyî belav dike, nagihîje wan. Destê herkesî vekirî û hêviya wan Xwedê ye. Dibe ku ew dever di fermiyetê ne girêdayî hukûmeta Kurdistanê be, lê di warê pratîkê de her tişt di dest partiyên Kurd de ye.

Ji bo parastina Êzdiyan, li gorî min divê pêşî em vê pirsê ji xwe bikin, gelo em dixwazin Êzdî werin parastin? Ev pirs ji rayedarên hukûmeta Kurdistanê ye. Dema ku meyek li bajarekî weke Duhokê waazê bide û Êzdiyan weke neyarê Xwedê bide nasandin û lewma jî qetlîama wan helal bike, wê demê Êzdî dê neyên qirkirin? Dema rayedarên hukûmetê jî vî

meleyî ji wezîfeyê negrin û ceza nekin, mirovê çewa bahsa parastina Êzdiyan bike? Lewma li gorî min bersiva vê pirsê gelekî girîng e.

Bersiva pirsê erênî be, gavên bîn avêtin gelekî hêsan in. Xurtkirina asayîşê bi serê xwe ne çare ye. Beriya her tiştî divê nêrîna me ya li ser Êzdiyan were guhertin. Gotina ‘Êzdî Kurdên resen in’ têr nake. Divê hukûmeta Kurdistanê siyaseteke taybet û pozîtîf ji bo Êzdiyan destnîşan bike. Di vê siyasetê de divê xweşbîniya li hemberî Êzdiyan derxîne pêş. Di dersên dibîstan û zanîngehan de, li mizgeftan, di çapemeniyê de divê bahsa niqteyên hevbeş û biratîyê bê kirin û ne ku Êzdî weke xwedênenas werin nasandin. Ji ber ku ev ne rast e jî.

Piştî ku ev siyaset hat qebûlkirin, gavên din ên werin avêtin li pê tîn. Bi vê yekê re gel wê hevûdin qebûl bikin û jiyana Êzdiyan wê were parastin. Wê demê êdî mirov dikare bahsa parastina Êzdiyan ji aliyê çand, ziman û olê ve dike. Mixabin em hîn ji vê yekê dûr in.

EuroKurd Human Rights - www.eurokurd.net